

BESLUIT – PROF. PETER DE MEY (KU Leuven)

De aanleiding voor deze oecumenische studiedag was het verschijnen in 2018 van een document van de Internationale Theologische Commissie over synodaliteit in het leven en de zending van de Kerk. Als Rooms-katholieke commissie voor oecumene willen we ons steentje bijdragen om dit document, dat het pastorale beleid van paus Franciscus wil ondersteunen, beter bekend te maken onder katholieke christenen in België. We hopen dat deze drieënvijftigste oecumenische ontmoetings- en studiedag u dan ook een duwtje in de rug heeft gegeven om dit document nu ook effectief te gaan lezen. Het is echt de moeite waard!

Bij de voorbespreking insisterden we bij de sprekers om het ook over de synodale praktijk in hun Kerken te hebben, omdat we vreesden dat er zich een grote consensus zou aftekenen inzake de theologie van de synodaliteit, en dat de toehoorders eerder variaties van hetzelfde zouden kunnen beluisteren. Wel, reeds op theoretisch vlak stelden we twee belangrijke punten van theologisch verschil vast, maar in de oecumenische beweging van de laatste decennia worden dergelijke verschillen eerder als een verrijking beschouwd en niet noodzakelijk als potentieel kerk-splitsend.

Geïnspireerd door theologen als Metropoliet Zizioulas en Kardinaal Kasper beschouwt Vader Amfilochios, orthodox, de wederkerige relaties binnen de Triniteit als het fundament voor de ontwikkeling van een *communio-ecclesiology*. In de ogen van Mark Chapman, anglicaan, is dit, gezien de menselijke zondigheid, eerder een te vermijden theologische benadering. Leo Koffeman, protestant, onderscheidt primaatschap en synodaliteit en bij de uitoefening van synodaliteit zijn zowel de ambtsdragers als de leden van het godsvolk betrokken. De Theologische Commissie van de Katholieke Kerk beschrijft de “dynamiek van de synodaliteit” (§ 72) als de cirkelbeweging tussen “de *sensus fidei*, waarmee alle gelovigen zijn gemarkeerd, de onderscheiding die plaatsvindt in de verschillende niveaus waar synodaliteit gerealiseerd wordt, en het gezag van degene die de pastorale dienst van eenheid en bestuur uitoefent.” (ibid.) Daarom ook maakt het katholieke document een onderscheid tussen ‘decision-making’ en ‘decision-taking’, terwijl Leo Koffeman het in navolging van het Faith & Order document over de kerk over ‘common decision-making’ (‘gemeenschappelijke besluitvorming’) heeft.

Een belangrijk punt van theologische convergentie tussen orthodoxen en katholieken betrof de gedachte dat de bisschop aan de synode deelneemt als “corporatieve persoonlijkheid.” Zelfs in de paragraaf in *Lumen Gentium* waarin de leer over de onfeilbaarheid van Vaticanum I wordt hernomen, wordt over de paus gesproken als hoofd van het bisschoppencollege en over de bisschop als degene die samenvat wat er in zijn bisdom geleerd wordt. Ook voor de anglicaanse Kerk werd de legitimiteit van de Algemene Synode verdedigd als “een systeem van verkiezingen en vertegenwoordiging.” Vanuit een presbyteriaal-synodaal stelsel hoorden we daarentegen dat “de ambtsdragers in ambtelijke vergaderingen zonder last of ruggenspraak handelen.”

Daar waar we verwacht hadden dat de divergenties tussen onze sprekers zich vooral zouden situeren op het vlak van de synodale praktijk, tekende zich juist daar een merkwaardige consensus af, zij het in de beschrijving van een resterend werkpunt inzake synodale praxis. Alle sprekers benadrukten immers dat er zich op het niveau van de lokale gemeenschap een zekere vervreemding van het kerkgebeuren voordoet. Carine Devogelaere, katholiek, beschrijft de moeilijkheid om in een synodaal proces recht te doen aan de inbreng van allen, vooral omdat katholieke leken er vaak moeilijk toe te bewegen zijn tijd te investeren in het leven van de kerk buiten de vieringen om. Volgens Leo Koffeman is het de laatste jaren moeilijker geworden “ouderlingen en diakenen te vinden”. Amfilochios Miltos betreurt dat het leven van de gemiddelde orthodoxe gelovige gekenmerkt wordt door een individualistische spiritualiteit en hij doet de merkwaardige uitspraak: “In onze parochies heerst er nauwelijks een sfeer

van gemeenschap of familie.” Voor Mark Chapman is “de vertegenwoordiging van de leken louter pragmatisch te verstaan: ‘geen belasting zonder vertegenwoordiging’.”

Vader Amfilochios wijst de katholieke Kerk in België erop dat ze een belangrijke hefboom in de richting van een grotere synodaliteit in haar eigen traditie vindt, en wel in de institutie van de diocesane of provinciale synode. De organisatie ervan zou, zoals Leo Koffeman weet, een belangrijke oefening in “wederzijdse verantwoording” (*mutual accountability*) zijn, omdat, zo opnieuw Vader Amfilochios, de bisschop of bisschoppen in feite “het advies dat samen door de synodedeelnemers wordt gedragen, niet kunnen negeren.” De viering van zo’n synode zal ook bij ons, zo hebben we van Mark Chapman geleerd, “een plek van veelvuldig conflict” zijn, maar hij eindigde zijn lezing met de suggestie dat de Kerk misschien “juist meer angst heeft voor conflict dan zij eigenlijk zou moeten hebben.” De katholieke Kerk in Duitsland en in Australië zijn reeds op de uitnodiging van paus Franciscus ingegaan om de synodale weg te bewandelen. Kan de Belgische kerkprovincie achterblijven?